

Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911. NÄTTIDNING FÖR POLITIK, EKONOMI OCH KULTUR.

START REDAKTION OM SVENSK TIDSKRIFT STIFTELSE ARKIVET

FÖRLAGET PRENUMERERA IN ENGLISH

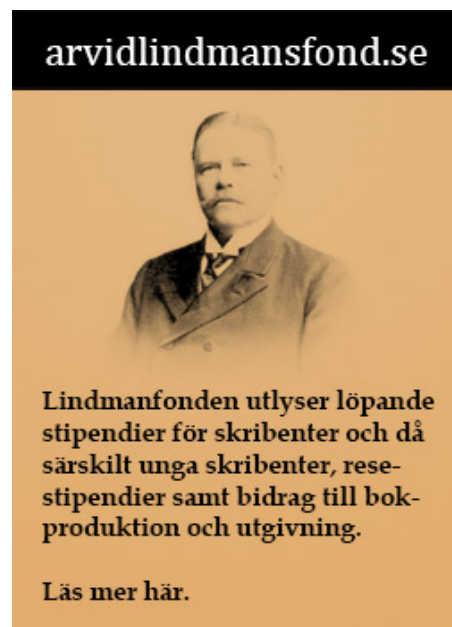

BEHÖVER VI PRATA OM KAPITALISM?

22 SEPTEMBER 2023

Rainer Zitelmann: Kapitalism ökar ojämlikheten – och gör oss alla rikare

De två amerikanska datorprogrammerarna Brian Acton och Jan Koum uppfann WhatsApp och sålde bolaget till Facebook för 19 miljarder dollar 2014. Två miljarder människor runt om i världen använder nu WhatsApp för att skicka inte bara meddelanden och filer utan också för att ringa gratis telefonsamtal. Tack vare sin idé har de två WhatsApp-grundarna

skapat en sammanlagd förmögenhet på 16 miljarder dollar. Har
ojämlikheten ökat eftersom det nu finns ytterligare två
multimiljardärer? Visst. Men har det skadat någon, utom kanske
leverantörer av dyra telefonplaner?

I Kina har antalet människor som lever i extrem fattigdom minskat
från 88 till mindre än 1 procent sedan början av 1980-talet tack
vare införandet av privat egendom och marknadsekonomi.

Samtidigt har antalet rika människor ökat mer än i något annat
land. Idag är det bara USA som har fler miljardärer än Kina.

Ojämlikheten har ökat, fattigdomen har minskat. Tror någon att
människor i Kina vill gå tillbaka till livet under Mao bara för att
människor var mer jämlika då?

Att ojämlikhet diskuteras mer än fattigdom i den offentliga
debatten är ett uttryck för avund, även om ojämlikhetens kritiker
förnekar detta motiv. Avund är den vanligaste förnekade,
undertryckta och "maskerade" känslan. När avund blir
igenkännlig som sådan, eller kommuniceras öppet, diskvalificerar
den avundsjuke personen automatiskt sina avsikter. Antropologen
George M. Foster frågar varför människor kan erkänna känslor av
skuld, skam, stolthet, girighet och till och med ilska utan förlust av
självkänsla, men finner det nästan omöjligt att erkänna känslor av
avund. Hans förklaring är att: alla som erkänner för sig själva och
andra att de är avundsjuke erkänner också att de känner sig
underlägsna. Det är just därför det är så svårt att erkänna och
acceptera sin egen avund.

Hur starkt ämnet ojämlikhet och "klyftan mellan rika och fattiga"
inflammierar media – och inte bara dem – visades av den
enastående framgången för den franska ekonomen Thomas
Pikettys bok *Capital in the 21st Century*. Piketty medger att
ojämlikheten minskade, inte ökade, under större delen av
nittonhundratalet. Först från 1990 och framåt har det skett en
negativ utveckling mot mer ojämlikhet. De år som är särskilt
dåliga ur Pikettys synvinkel var faktiskt de bästa för hundratals
miljoner människor runt om i världen. Under de 20 år som Piketty
hävdar att ojämlikheten ökade (1990-2010) lyftes så många som
700 miljoner människor ur extrem fattigdom.

Kritik av ojämlikhet i Storbritannien, särskilt av höga chefslöner, bygger också ofta på falska siffror. Damien Knight och Harry McCreddie har visat att mycket statistik som publicerats i media om löneinflation för chefer eller om utvecklingen av förhållandet mellan chefslöner och vanliga anställda, är grovt bristfällig eftersom de som gör dessa beräkningar ofta saknar ens en rudimentär förståelse för matematiska eller statistiska metoder. Till exempel är medelvärden och medianer ofta förväxlade, eller så görs ingen åtskillnad mellan beslutade löner och faktiska utbetalningar, och så vidare. Med Storbritannien som exempel förklarar de hur en faktisk ökning av chefslönerna med sex procent under en given period snabbt blir en ökning med 23 procent i media, eller en ökning med två procent blir en ökning med 49 procent. Deras slutsats: "Vår uppfattning är att dålig forskning och analys har gjort mer skada mot social sammanhållning än företagen själva har gjort genom att betala sina högsta chefer högt."

De amerikanska ekonomerna Phil Gramm, Robert Ekelund och John Early gör också samma poäng i sin bok *The Myth of American Inequality*. De kritiserar det faktum att transfereringar och skatter ignoreras i amerikansk statistik om ojämlikhet. Om de betydande skatter som betalas av höginkomsttagare inte återspeglas i statistiken och de betydande transfereringar som låginkomsttagare får också i stor utsträckning ignoreras, leder detta logiskt till att uppgifterna om växande ojämlikhet är felaktiga. Om skatter och överföringar ingår, är förhållandet mellan inkomsten för de lägsta och de högsta 20 procenten av amerikanerna 4,0 till 1 snarare än de 16,7 till 1 som rapporterats i de officiella folkräkningsuppgifterna.

Så ojämlikheten har inte ökat så mycket som ofta hävdas. I vilket fall som helst anser jag att vi bör bry oss mindre om frågan om ojämlikhet och mer om problemet med fattigdom.

Rainer Zitelmann är historiker och sociolog och aktuell med boken Myter om kapitalism